

Uitbreiding Havikerwaard

Verbinden en versterken

Juli 2022

K³DELTA

Verbinden en versterken

Sinds september 2017 werken we aan het project Havikerwaard-Zuid. We realiseren er door de winning van zand en grind een gebied waar natuurontwikkeling, hoogwaterveiligheid, landbouw en recreatie elkaar versterken. Graag willen we in noordoostelijke richting de Havikerwaard verder versterken en verbinden met direct aangrenzende gebieden.

Blik op de toekomst

Voortdurend kijken wij door naar de toekomst. Daarin zien wij een aantal ontwikkelingen die de tijd rijp maken voor het nadenken voor een aanvulling op en actualisering van het plan voor de Havikerwaard. Daarbij gaat het bijvoorbeeld om de verdere invulling van de totaalvisie op de Havikerpoort (waar de Havikerwaard onderdeel van is), wensen vanuit de omgeving en lokale overheden en (provinciaal) beleid op het gebied van onder andere stikstof en verondieping van waterplassen. Op pagina 5 t/m 7 gaan wij nader in op deze ontwikkelingen. Deze ontwikkelingen vormen de basis voor het in deze brochure geschetste uitbreidingsplan voor de Havikerwaard.

Schetsontwerp

Wij hebben een aanvullende gebiedsvisie en schetsontwerp gemaakt voor het noordoostelijke deel van de Havikerwaard. Dit is een aanvulling op het plan dat op dit moment wordt uitgevoerd. Wij willen een plan maken waarin beleidsdoelen, wensen vanuit de overheid en omgeving en wensen die we zelf hebben, bij elkaar komen. Zodat er een plan ontstaat waarmee we in alle opzichten goed de toekomst in kunnen.

Waterberging, natuur, landbouw en beleving

Het ontwerp voorziet in extra geulen in noordoostelijke richting, waarmee een (natte) verbinding gemaakt kan worden richting onder andere de Lamme IJssel. Daarmee willen we een extra bijdrage leveren aan waterberging (in natte én droge tijden), natuurontwikkeling, biodiversiteit, natuurinclusieve landbouw en de beleving van het gebied. Deze extra geulen worden gemaakt door zandwinning. Het zand wordt gebruikt voor de bouw van woningen en aanleg van wegen. Op deze manier willen wij een mooie wisselwerking realiseren tussen natuur- en landschapsontwikkeling, waterberging, landbouw en grondstoffenwinning voor de bouwsector.

We nemen u graag mee

Wij nemen u in deze brochure graag mee in de ideeën voor deze uitbreiding. Voel u van harte uitgenodigd om ook uw inbreng te geven. Heeft u naar aanleiding van het plan dat we in deze brochure presenteren vragen en/of suggesties, dan gaan wij uiteraard graag met u in gesprek. U vindt onze contactgegevens achterin deze brochure.

Over de Havikerwaard

In de Havikerwaard maken we door zandwinning nieuwe natuur en nevengeulen langs de IJssel, zodat er meer ruimte komt voor water. Er ontstaat een groter natuurgebied, we breiden de fiets- en wandelroutes uit en we kijken hoe moderne landbouw een goede plek kan behouden in het gebied.

Waterveiligheid, natuur, biodiversiteit, recreatie en landbouw

De Havikerwaard is een bijzonder gebied in de IJsselvallei tussen Rheden en Dieren. Een gebied waar van oudsher landgoederen, landbouw, zandwinning, natuur en water samenkomen. Sinds 2017 zijn wij bezig om deze functies met elkaar te versterken. Dat doen we samen met Landgoed Middachten. Door zandwinning willen we een nieuwe, natuurlijke, riviergebonden, toekomstbestendige Havikerwaard realiseren. We creëren meer ruimte voor het water en de daarbij horende (rivier)natuur en we versterken de recreatieve mogelijkheden. Een ontwikkeling die in nauwe afstemming met de moderne agrarische bedrijven in het gebied gebeurt. En met de ambitie om elkaar te versterken en te helpen.

Onderdeel van de Havikerpoort

De Havikerwaard is onderdeel van de Havikerpoort. Al vanaf 2004 werken wij samen met landgoederen (waaronder Middachten en Twickel), natuurorganisaties, grondeigenaren en diverse overheden aan de Havikerpoort. Het doel: dit unieke gebied behouden voor de toekomst, het nog mooier maken en ontwikkelen tot een groene verbinding tussen Veluwe, IJsselvallei en Achterhoek.

Op dit moment krijgt de visie voor de Havikerpoort ook een update door het MIRT-onderzoek van de provincie Gelderland, Rijkswaterstaat en gemeenten. Daarover leest u op de volgende pagina meer.

Zand als drager

Het herinrichten doen we door het winnen van zand en grind. Dit zijn belangrijke grondstoffen voor de Nederlandse bouwsector. Voldoende bouwgrondstoffen zijn inmiddels van nationaal belang. Want de komende jaren moet er een groot aantal woningen worden gebouwd, ook in de gemeente Rheden. U leest meer over hoe de zandwinning in zijn werk gaat op pagina 15 van deze brochure.

Opgaves, ambities, kansen en wensen

Verschillende ontwikkelingen zorgen ervoor dat de tijd rijp is om na te denken over de wat verder gelegen toekomst van de Havikerwaard. Daarbij gaat het om het invullen van doelen van de totaalvisie Havikerpoort uit 2004, recente beleidskeuzes vanuit onder andere de provincie en Rijkswaterstaat, mogelijkheid tot grondverwerving en wensen vanuit de omgeving en de gemeente Rheden. Opgaves, ambities en wensen die we een plek willen geven binnen het uitbreidingsplan voor de Havikerwaard.

Er is gekeken vanuit drie grote uitdagingen: een toekomstbestendige Boven-IJssel, de aanpak van verdroging en duurzaam ruimtegebruik. Meer specifiek gaat het om hoogwaterveiligheid, natuurontwikkeling, landbouw, recreatie, scheepvaart en het voorzien in bouwgrondstoffen.

Daarbij is een aantal concrete wensen voor het gebied duidelijk geworden:

Doelen Havikerpoort

De Havikerpoort omvat de gehele Havikerwaard. Het doel was en is om dit gebied met verschillende functies te ontwikkelen tot een groene verbinding tussen Veluwe, IJsselvallei en Achterhoek. Daarbij worden landbouw, landgoederen en natuurontwikkeling in harmonie ontwikkeld. Doelen van de Havikerpoort:

- Natuurontwikkeling en verbindingen tussen natuurgebieden;
- Ruimte voor de rivier;
- Ruimte voor recreatie;
- Behoud van landgoederen en toekomst-gerichte, natuurinclusieve landbouw.

Nieuw beleid bij provincie en Rijkswaterstaat

1 MIRT-HFO

Provincie Gelderland, Rijkswaterstaat en gemeenten voeren op dit moment gezamenlijk met alle andere betrokken partijen een eerste verkennende onderzoek uit voor de Havikerwaard, Fraterwaard en Olburgerwaard (HFO). Dit onderzoek heet het MIRT; Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport. Het doel van dit onderzoek is om in beeld te brengen wat er in dit totale gebied speelt en hoe dat te combineren is. Daarbij gaat het over een zeer lange looptijd, tot ongeveer 2050. Dit wordt gedaan in samenspraak met het waterschap en gebiedspartners, waaronder K3Delta en Middachten.

2 Geen verondieping

Provincie Gelderland heeft aangegeven geen verondiepingsprojecten in de provincie te willen. Tot nu toe was het plan om midden in Gebiedsontwikkeling Havikerwaard Zuid een eiland aan te leggen met daarop nieuwe natuur. Dit eiland wilden we aanleggen door hergebruik van grond afkomstig van andere plekken uit het rivierengebied. Provincie Gelderland heeft verzocht dit aan te passen. Ook heeft Rijkswaterstaat de beleidsregels rondom hergebruik van grond aangepast. Daardoor is de aanleg van het eiland moeilijk uit te voeren. Daarom hebben wij het schetsontwerp voor het uitbreidingsplan hierop aangepast.

Havikerwaard als losstaand project

Het project Havikerwaard-Zuid zoals we dat nu uitvoeren en het uitbreidingsplan staan feitelijk los van het MIRT-HFO. In tijd zal het MIRT ook een veel langere doorlooptijd (tot 2050) hebben dan de in deze brochure beschreven volgende fase van de Havikerwaard. Wel geeft het MIRT goede input voor de verdere ontwikkeling van de totaalvisie over de Havikerpoort en de elementen die concreet kunnen worden meegenomen in Uitbreiding Havikerwaard.

Gemeente Rheden

Het uitbreidingsplan voorziet in concrete uitwerking van onderstaande doelen, die ook als speerpunten terugkomen in het coalitieakkoord 2022-2026:

- Versterking van de natuur en biodiversiteit;
- Klimaatadaptatie;
- Recreatie in balans met de natuur;
- Verandering in de landbouw naar natuurinclusief boeren;
- Wonen en woningbouw (en dus het voorzien in bouwgrondstoffen waardoor nieuwe natuurgebieden kunnen ontstaan).

Omgeving

Vanuit de omgeving is ons meegegeven bij toekomstige plannen in te spelen op:

1 Toegankelijkheid en recreatie

Vanuit de omgeving is er de wens om de IJsselvallei toegankelijker te maken, recreatie (veilig fietsen, wandelen, struinen en vogels kijken) nog beter mogelijk te maken en de cultuurhistorie tastbaar te maken.

2 Landbouw

De Havikerwaard en de landbouw zijn al eeuwenlang met elkaar verbonden. Met de ontwikkeling van het gebied willen we ook moderne landbouw een toekomst bieden. Begin 2022 zijn er gronden van een boerenbedrijf verworven, die in het uitbreidingsplan voor een groot deel worden omgevormd tot natuur. Dit kan kansen bieden voor de agrariërs in het gebied. In de totaalpuzzel wordt gekeken hoe landgoederen en landbouw te faciliteren in ruimte en (stikstof)rechten.

3 Cultuurhistorie en DNA

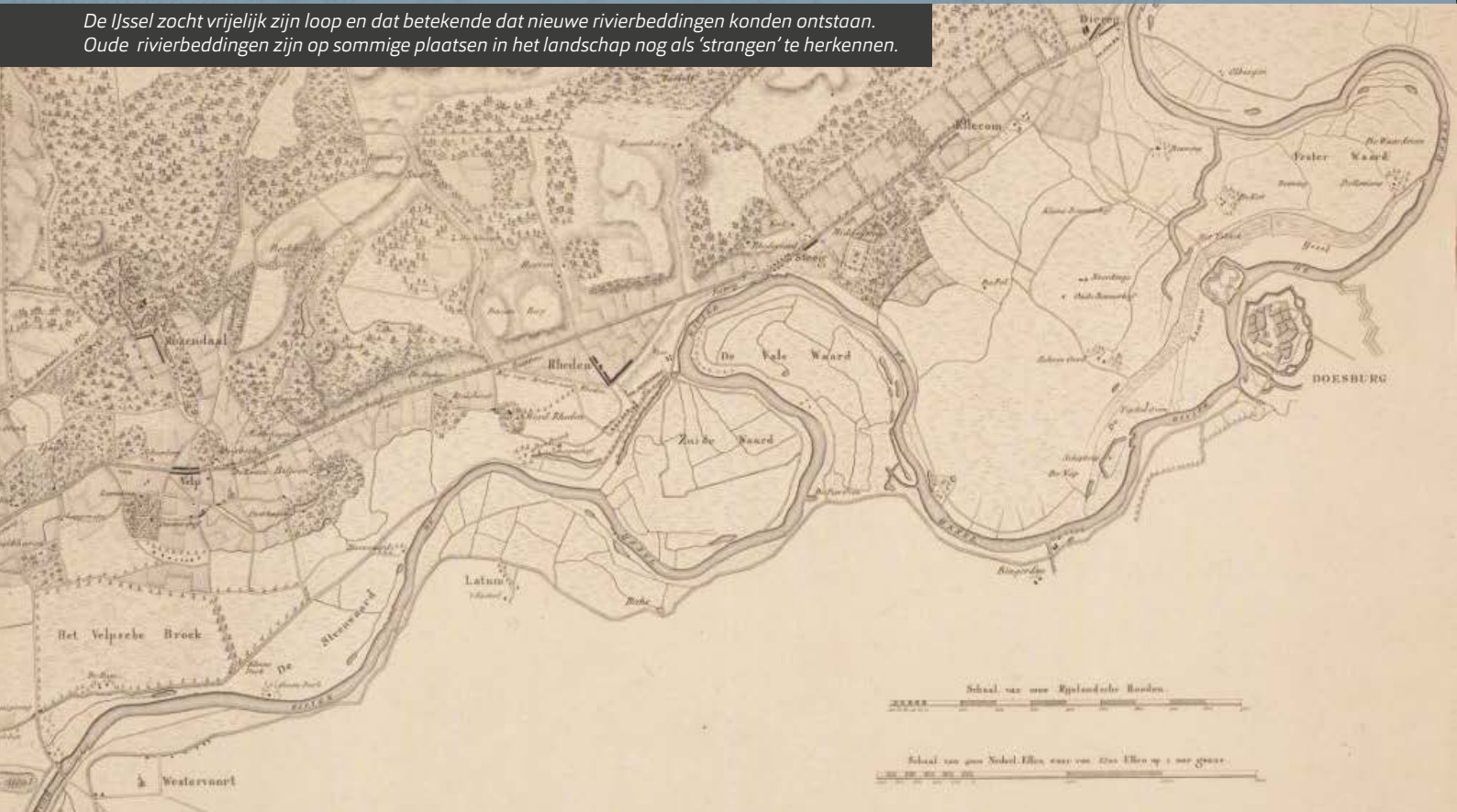
Bij toekomstige plannen besteden we steeds weer aandacht aan historie en het DNA van het gebied. Met de plannen integreren we dus (cultuur)historie waar mogelijk.

Het DNA van de IJssel als basis

De IJssel zocht vrijelijk zijn loop en dat betekende dat nieuwe rivierbeddingen konden ontstaan. Oude rivierbeddingen zijn op sommige plaatsen in het landschap nog als 'strangen' te herkennen.

De IJssel is in de geschiedenis flink 'aan de wandel' geweest en heeft zich langzaam zuidwaarts verplaatst. Met het ontwerp voor de volgende fase van de Havikerwaard willen we weer accenten leggen op de oude lopen van de IJssel. Zo komt het DNA van de IJssel weer duidelijker terug in het landschap en wordt op den duur het geulenlandschap meer zichtbaar.

Uitbreiden van het geulensysteem

De manier waarop de IJssel in het verleden heeft gelopen, is op een aantal plekken nog altijd goed zichtbaar in het landschap. Het meest zichtbare element is de Lamme IJssel in het noorden van het gebied. Door het maken van geulen, afgewisseld met open water, kunnen we oude lopen van de IJssel weer zichtbaar maken. Daarmee willen we ook aansluiten bij de laagte van de Lamme IJssel.

Doelstellingen

Met het aanleggen van de geulen en open water willen we verschillende doelen bereiken. We willen de waterberging (in natte én droge tijden) vergroten, bij hoogwater de stroomsnelheid van het water in de IJssel verlagen, de natuurontwikkeling stimuleren en de beleving van de IJsselvallei vergroten. Daarbij sluiten we aan bij de opgaves, ambities, kansen en wensen zoals hiervoor beschreven.

Vergroten waterberging

Door het maken van de geulen ontstaan er mogelijkheden om bij hoogwater veel meer water te bergen en door te laten stromen. Bij dalende waterstanden kan dit water juist worden vastgehouden tussen de zomerkades, om zo langzaam in de grond te laten zakken en gedeeltelijk af te laten stromen naar de IJssel. Wellicht

kan dit goed gecombineerd worden met de zoektocht naar mogelijkheden voor oeverinfiltratie en drinkwaterwinning in deze gebieden.

Verlagen van de stroomsnelheid in de IJssel

De geulen zorgen bij hoogwater voor een betere doorstroming van de rivier. Dat zorgt er ook voor dat de stroomsnelheid van het water wat wordt afgeremd. Daardoor slijt de IJssel minder snel uit.

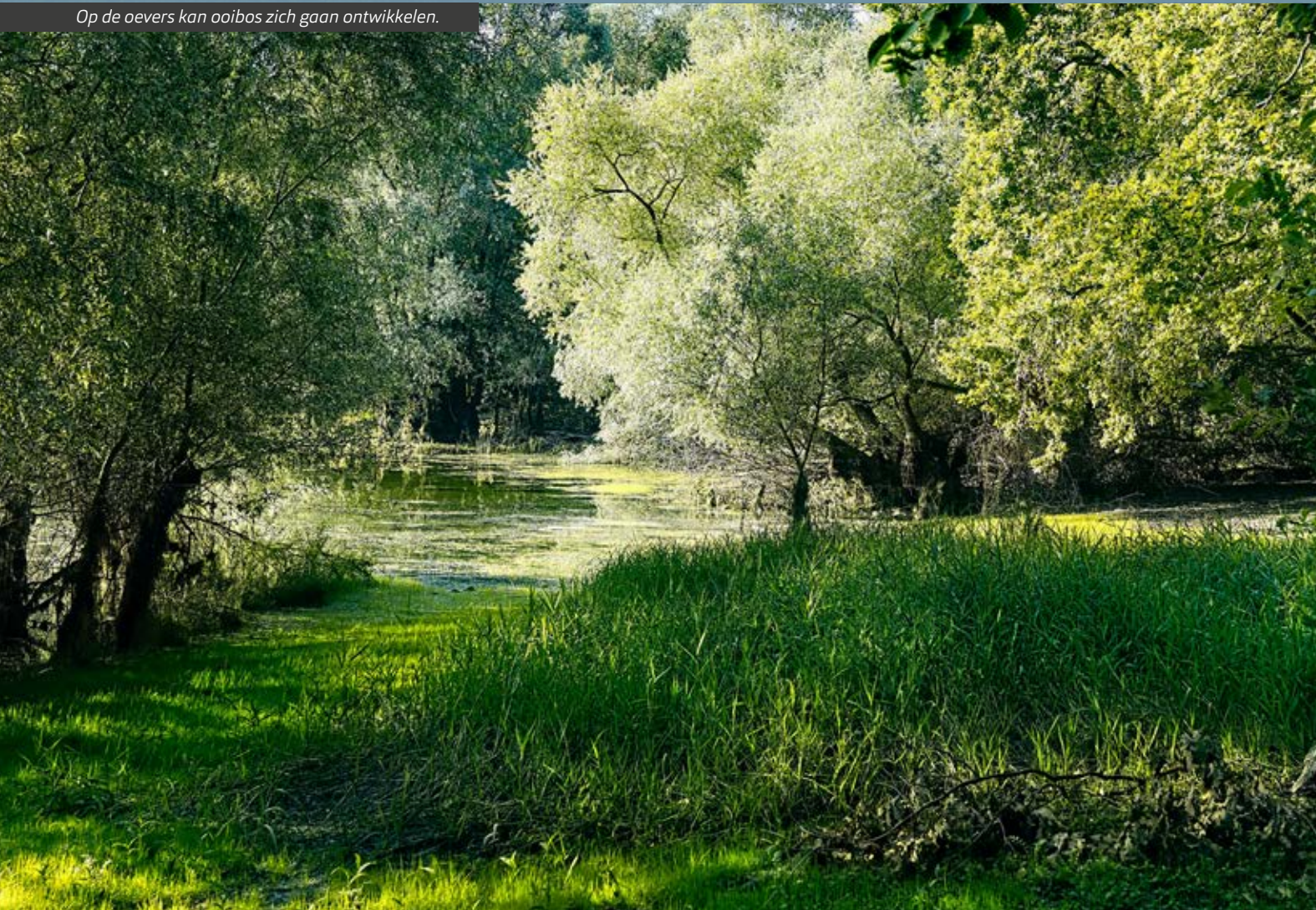
Natuur

Door de herinrichting van het gebied willen we het natuurgebied uitbreiden, waardoor er een groter en robuuster natuurgebied ontstaat in de Havikerwaard.

Door de combinatie van ondiepe geulen en dieper open water en doordat de geulen bij hoogwater onderdeel worden van de rivier, kan de (rivier)natuur in en rond de geulen zich gaan ontwikkelen. Zowel boven als onder water. Op de oevers kan ooibos zich ontwikkelen. De ontwikkeling van het ooibos helpen we door tijdens de herinrichting al bomen te planten. Op de oevers van de geulen kunnen allerlei (water)planten zich gaan ontwikkelen. In en rond het water willen we ook allerlei dieren meer kans geven, zoals waterjuffers, libellen, allerlei ongewervelde diertjes en vissen. Dat willen we onder andere doen door dood hout in de rivier aan te brengen.

Op de oevers kan ooibos zich gaan ontwikkelen.

De remise, hier op een oude foto, die nog altijd in het gebied te vinden is.

Aan dit hout kunnen zich allerlei hele kleine diertjes (micro-organismen) hechten en het biedt in combinatie met de ondiepere geulen goede paaipplaatsen voor vis.

Beleving van de IJsselvallei

We willen de IJsselvallei beter beleefbaar maken door onder andere wandel- en fietspaden en een vogelkijkpunt aan te leggen. Juist dit plan geeft nieuwe mogelijkheden om ontoegankelijke delen van de uiterwaard te gaan leren kennen en te genieten van rivier, nevengeul, het uiterwaardenlandschap, aalscholverkolonies en de zeearend.

Ook willen we ervoor zorgen dat de oude locomotievenloods (remise) die in het gebied staat, niet verder vervalst. Of en hoe we de remise eventueel kunnen betrekken bij de gebiedsontwikkeling, moet nog verder worden bekeken.

Een veelgehoorde wens vanuit de omgeving is om ook de IJsseloever, het gebied tussen de IJssel en de nieuw aan te leggen geulen, toegankelijk te maken. Dat is in dit plan opgenomen. We willen tussen de IJssel en de geulen struinnatuur realiseren op de zomerkade.

Inrichtingsontwerp

Op basis van alle kansen, ambities, opgaves en wensen hebben we een schetsontwerp opgesteld voor een uitbreiding van de huidige gebiedsontwikkeling. Op basis van input vanuit omgeving en overheden werken we dit schetsontwerp de komende tijd verder uit.

- ① **Stroomgeulen**
Een stelsel van geulen die worden verbonden met de laagte waarin de Lamme IJssel ligt.
- ② **Riviermoeras in oeverzone**
Ondiep water waar waterplanten en riviermoeras alle kans krijgt om zich te ontwikkelen.
- ③ **Vochtig/nat hooiland**
Gebieden waar zich nat/vochtig bloemrijk hooiland ontwikkelt. Dat is een zeer geschikt leefgebied voor moeras- en weidevogels.
- ④ **Natuurinclusieve landbouw**
Vruchtbare gronden geschikt als weide- en hooiland. Kort, relatief intensief begraasd grasland, of (in het groeiseizoen) landbouwgewassen.
- ⑤ **Ooibos**
Type bos dat van nature veel voorkomt langs de rivieren. Het bos volgt de loop van de geulen. We willen zowel hard- als zachthoutooibos ontwikkelen.
- ⑥ **Kans voor natuurinclusieve landbouw**
Mogelijke locatie
- ⑦ **Struinnatuur (gele stippellijn)**
We willen de IJsselvallei beter beleefbaar maken. Zo wordt het bijvoorbeeld mogelijk om door de natuur te struinen.
- ⑧ **Fietspad (doorgetrokken gele lijn)**
Veilige, gescheiden fietsverbinding door de Havikerwaard.

Zandwinning als drager voor gebiedsontwikkeling

De winning van zand en grind is de (financiële) drager van de ontwikkeling van zowel het huidige werk aan de Havikerwaard-Zuid als voor het uitbreidingsplan. Door de zandwinning kunnen we de bouwsector van grondstoffen voorzien en de Havikerwaard ontwikkelen. Daar waar grondstoffen worden gewonnen ontstaat nieuwe natuur en gebieden die klaar zijn voor de toekomst. En zo hoort het ook wat ons betreft.

Zand als grondstof

Het zand dat we winnen, wordt onder andere gebruikt voor de bouw van huizen en de aanleg van wegen. Ook wordt het gebruikt bij de aanleg van sportvelden en paardenbakken. Gezien de enorme bouwopgave waar Nederland voor staat, is er nu én in de toekomst een grote behoefte aan zand. Door de winning van het zand wordt de gebiedsontwikkeling voor een groot deel gefinancierd. Zo snijdt het mes aan twee kanten.

Van zandzuiger naar klant

Het zand wordt met een zandzuiger opgezogen vanaf de bodem van de plas. Een zandzuiger is een soort ponton dat in het water ligt. Via een drijvende leiding wordt het zand naar de zandklasseerinstallatie getransporteerd.

In de installatie wordt het zand gewassen en op korrelgrootte gesorteerd. Zo krijgen onze klanten precies het juiste type zand voor bijvoorbeeld het maken van beton en de aanleg van wegen en sportvelden. Zand met een grove korrel is geschikt voor beton. Fijn zand vormt een stabiele basis om wegen op te bouwen. Het zand wordt vanaf onze installatie met vrachtwagens en via schepen naar onze klanten vervoerd.

Zon en zand gaan hand in hand

Wij werken in de Havikerwaard aan een landschap voor de toekomst. Daarbij speelt duurzaamheid in alle opzichten een belangrijke rol. Daarom kijken wij ook hoe we de zandwinning in het gebied zo duurzaam mogelijk kunnen maken. Sinds begin 2022 maken we voor de zandwinning gebruik van de zon. We hebben een zonnepark aangelegd op het water. Bij de ontwikkeling van het zonnepark werken we samen met grondeigenaar Middachten.

Het 2,2 hectare grote zonnepark voorziet de hele zandwinning van energie. We kunnen nu dus CO₂-neutraal zand winnen met streekeigen opgewekte groene stroom. En stroom die we niet gebruiken, leveren we terug aan het net.

Meer weten?

Meer weten over het zonnepark, de aandacht die we daarbij hebben voor de ecologie en hoe het park een waterstandvariatie van wel acht meter aan kan? U kunt een leaflet downloaden op www.k3delta.nl/havikerwaard met alle informatie over het park.

Het plan zoals beschreven in deze brochure bevindt zich nog in de ontwerpfase van de planvorming. Op het plan zoals in deze brochure beschreven, vragen wij daarom juist uw reactie. Wij nodigen u van harte uit om mee te denken over het ontwerp.

Planning en afstemming

Over het proces

Het komende jaar willen wij het plan verder onderzoeken en uitwerken. Daarin verwerken we uiteraard ook zo goed en zo veel als mogelijk de input die we vanuit de omgeving en overheden krijgen.

Notitie Reikwijdte en Detailniveau

Binnenkort bieden wij de Notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD) aan aan de gemeente en provincie. Vervolgens komt de NRD ter inzage te liggen. In de NRD staan de hoofdlijnen (de kaders) van het plan zoals de achtergrond, het doel en de uit te voeren onderzoeken die nodig zijn om het plan verder uit te werken. Ook op het NRD kan vanuit de omgeving en vanuit overheden nog verdere input worden gegeven.

Milieueffectrapport

De NRD vormt de basis voor het benodigde milieueffectrapport. In dit rapport worden de milieueffecten van het plan in beeld gebracht. Dit milieueffectrapport gaat dienen als basis voor het bestemmingsplan en voor de vergunningsaanvraag.

Planning

2022: Visievorming
2022 en 2023: Detaillering en onderzoek
2023 en 2024: Aanvraag milieueffectrapport (m.e.r), bestemmingsplan en vergunningen
2024 en 2025: Verkrijging vergunningen
2027 en verder: Uitvoering stermijn (7 tot 10 jaar, aansluitend op 2027)

We horen graag van u!

de hoogte van alle stappen en zijn benieuwd naar uw inbreng. Wilt u nadere uitleg over het proces, het schetsontwerp zoals we dat in deze brochure hebben gepresenteerd of wilt u uw input daarop geven? Neem dan contact op met Iwan Reerink of Titus Haverkamp. Wij horen heel graag van u en staan u vanzelfsprekend graag te woord.

Iwan Reerink
Projectleider K3
024 348 88 54
i.reerink@k3.nl

Titus Haverkamp
Grondzaken / Projectleider
024 348 88 57
t.haverkamp@k3.nl

Meer informatie over het werk in de Havikerwaard vindt u op www.k3delta.nl/havikerwaard.

K³DELTA

Wanraaij 2

6673 DN Andelst

Postbus 200

6660 AE Elst (Gld)

T 024 348 88 00

info@k3delta.nl

www.k3delta.nl